Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

4 päivänä maaliskuuta 2020*

Muutoksenhaku – Kilpailu – Valtiontuet – Yritys, joka liikennöi linja-autoliikenteen verkostoa Regione Campaniassa (Campanian alue, Italia) – Hyvitys julkisen palvelun velvoitteista, jota Italian viranomaiset maksoivat Consiglio di Staton (ylin hallintotuomioistuin, Italia) antaman tuomion seurauksena – Euroopan komission päätös, jolla tukitoimenpide todetaan sääntöjenvastaiseksi ja sisämarkkinoille soveltumattomaksi

Asiassa C-587/18 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 19.9.2018,

CSTP Azienda della Mobilità SpA, kotipaikka Salerno (Italia), edustajinaan G. Capo ja L. Visone, avvocati,

valittajana,

ja jossa muina osapuolina ovat

Euroopan komissio, asiamiehinään G. Conte, P. J. Loewenthal ja L. Armati,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa, ja

Asstra Associazione Trasporti, kotipaikka Rooma (Italia), edustajanaan M. Malena, avvocato,

väliintulijana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja S. Rodin sekä tuomarit D. Šváby ja K. Jürimäe (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: E. Tanchev,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

tuomion

1 CSTP Azienda della Mobilità SpA (jäljempänä CSTP) vaatii valituksessaan unionin tuomioistuinta kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 11.7.2018 antaman tuomion CSTP Azienda della Mobilità v. komissio (T-186/15, ei julkaistu, EU:T:2018:431; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi sen kanteen, jossa se vaati valtiontuesta SA.35842 (2014/C) (ex 2012/NN), jonka Italia on toteuttanut – Julkisen palvelun velvoitteesta maksettava lisähyvitys CSTP-yritykselle – 19.1.2015 annetun komission päätöksen (EU) 2015/1074 (EUVL 2015, L 179, s. 112; jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Julkisten palvelujen käsitteeseen rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenteessä olennaisesti kuuluvia velvoitteita koskevista jäsenvaltioiden toimenpiteistä 26.6.1969 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1191/69 (EYVL 1969, L 156, s. 1) 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on lakkautettava kaikki tässä asetuksessa tarkoitetut julkisten palvelujen käsitteeseen olennaisesti kuuluvat rautatie-, maantie- ja sisävesiliikennettä koskevat velvoitteet.

2. Tällaiset velvoitteet voidaan kuitenkin pitää voimassa, jos ne ovat välttämättömiä riittävien liikennepalvelujen varmistamiseksi.

– –

4. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen velvoitteiden voimassa pitämisestä tai 3 kohdassa tarkoitettujen kuljetusmaksujen ja -ehtojen vahvistamisesta kuljetusyrityksille aiheutuvat taloudelliset rasitukset on hyvitettävä tässä asetuksessa säädettyjen yhteisten menettelyjen mukaisesti.”

3 Kyseisen asetuksen 2 artiklan 1, 2 ja 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. ’Julkisen palvelun velvoitteilla’ tarkoitetaan velvoitteita, joita kyseinen kuljetusyritys ei omien taloudellisten etujensa kannalta katsoen ottaisi kantaakseen tai ei ottaisi kantaakseen samassa määrin tai samoilla ehdoilla.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja julkisen palvelun velvoitteita ovat liikennöintivelvoite, kuljetusvelvoite ja hintavelvoitteet.

– –

5. Tässä asetuksessa ’hintavelvoitteilla’ tarkoitetaan kuljetusyritykselle asetettuja velvollisuuksia soveltaa erityisesti tiettyihin matkustajaryhmiin, tiettyihin tavararyhmiin tai tiettyihin reitteihin julkisen viranomaisen vahvistamia tai hyväksymiä maksuja, jotka ovat ristiriidassa yrityksen taloudellisen edun kanssa ja jotka aiheutuvat tiettyjen hintatoimenpiteiden vahvistamisesta tai kieltäytymisestä muuttaa tällaisia toimenpiteitä.

Edellä olevan alakohdan säännöksiä ei sovelleta velvollisuuksiin, jotka johtuvat yleisistä, koko talouselämää koskevista hintapoliittisista toimenpiteistä tai kuljetusmaksuja ja -ehtoja yleisesti koskevista toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on kuljetusmarkkinoiden tai niiden osan järjestely.”

4 Kyseisen asetuksen 10–13 artiklassa vahvistetaan yhteiset menetelmät saman asetuksen 6 artiklassa ja 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen hyvitysten laskemiseksi.

5 Asetuksen N:o 1191/69 17 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän asetuksen nojalla maksettavia hyvityksiä ei koske [SEUT 108] artiklan 3 kohdassa tarkoitettu alustava ilmoitusmenettely.”

6 Rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta 23.10.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1370/2007 (EUVL 2007, L 315, s. 1) 12 artiklan mukaisesti kyseinen asetus tuli voimaan 3.12.2009.

7 Asetuksen N:o 1370/2007 3 artiklan, jonka otsikko on ”Julkisia palveluhankintoja koskevat sopimukset ja yleiset säännöt”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Kun toimivaltainen viranomainen päättää myöntää valitsemalleen liikenteenharjoittajalle minkä tahansa luonteisen yksinoikeuden ja/tai korvauksen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä, tämän viranomaisen on myönnettävä se julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen puitteissa.

2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa säädetään, julkisen palvelun velvoitteista, joiden tarkoituksena on vahvistaa enimmäishinnat kaikille matkustajille tai tietyille matkustajaryhmille, voidaan myös antaa yleisiä sääntöjä. Toimivaltainen viranomainen korvaa julkisen liikenteen harjoittajalle yleisissä säännöissä vahvistettujen hintavelvoitteiden täyttämisestä aiheutuvia kustannuksia ja siitä kertyviä tuloja koskevat positiiviset tai negatiiviset taloudelliset nettovaikutukset 4 ja 6 artiklassa ja liitteessä olevien periaatteiden mukaisesti siten, että vältetään liiallisia korvauksia, sen estämättä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus sisällyttää julkisia palveluhankintoja koskeviin sopimuksiin julkisen palvelun velvoitteita, joilla vahvistetaan enimmäishintoja.

– –”

8 Kyseisen asetuksen 4 artiklassa täsmennetään julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten ja yleisten sääntöjen pakollista sisältöä.

9 Kyseisen asetuksen 6 artiklassa, jonka otsikko on ”Julkisista palveluista maksettavat korvaukset”, säädetään seuraavaa:

”1. Kaikkien korvausten, jotka liittyvät yleiseen sääntöön tai julkisia palveluhankintoja koskevaan sopimukseen, on oltava 4 artiklan säännösten mukaisia riippumatta siitä, kuinka sopimus on tehty. Kaiken luonteisten korvausten, jotka liittyvät 5 artiklan 2, 4, 5 tai 6 kohdan mukaisesti ilman tarjouskilpailua tehtyyn julkisia palveluhankintoja koskevaan sopimukseen tai jotka liittyvät yleiseen sääntöön, on lisäksi oltava liitteen säännösten mukaisia.

2. Jäsenvaltioiden on [Euroopan] komission kirjallisesta pyynnöstä toimitettava sille kolmen kuukauden kuluessa tai pyynnössä ilmoitetussa pidemmässä määräajassa kaikki tiedot, joita komissio pitää tarpeellisina voidakseen arvioida, ovatko maksetut korvaukset tämän asetuksen mukaisia.”

Asian tausta ja riidanalainen päätös

10 Unionin yleinen tuomioistuin on esittänyt asian taustalla olevat tosiseikat valituksenalaisen tuomion 1–39 kohdassa. Niistä voidaan tehdä tätä oikeudenkäyntimenettelyä varten seuraava yhteenveto.

11 Valittaja on osakeyhtiö, joka tarjoaa julkisia paikallisliikennepalveluja alueellisten ja kunnallisten konsessiosopimusten perusteella. Se tarjosi erityisesti linja-autoliikenteen palveluja Regione Campanian (Campanian alue, Italia) konsessionhaltijana. Valittajan toimintaa on vuosien kuluessa säännelty useilla peräkkäisillä laeilla ja asetuksilla.

Valittajan kansallisissa tuomioistuimissa nostamat kanteet

12 Kantaja vaati 12.3.2007 nostamallaan kanteella Tribunale amministrativo regionale di Salernoa (Salernon alueellinen hallintotuomioistuin, Italia) toteamaan, että sillä on oikeus saada alueelta 14 545 946 euron määrä hyvityksenä niistä taloudellisista rasituksista, joita aiheutuu niiden julkisen palvelun velvoitteiden täytäntöönpanosta, jotka johtuvat Campanian alueen asetuksen N:o 1191/69 nojalla vuosille 1996–2002 (jäljempänä tarkasteltava ajanjakso) myöntämistä konsessioista.

13 Tribunale amministrativo regionale di Salerno hylkäsi kanteen 28.8.2008 antamallaan tuomiolla ja katsoi, ettei kantajalla ollut oikeutta saada hyvitystä julkisen palvelun velvoitteiden täytäntöönpanosta johtuvista taloudellisista haitoista ilman, että se olisi ensin vaatinut näiden velvoitteiden poistamista.

14 Valittaja valitti kyseisestä tuomiosta Consiglio di Statoon (ylin hallintotuomioistuin, Italia). Kyseinen tuomioistuin hyväksyi valittajan kanteen 27.7.2009 antamallaan tuomiolla nro 4683/2009 (jäljempänä 27.7.2009 annettu tuomio) ja katsoi, että valittajalla oli oikeus saada asetuksen N:o 1191/69 6, 10 ja 11 artiklan mukaisesti vaadittu hyvitys.

15 Consiglio di Staton mukaan Campanian alueen oli määriteltävä valittajalle maksettavan hyvityksen tarkka määrä sellaisten valittajan tilinpäätöksestä saatavien luotettavien tietojen perusteella, jotka osoittavat erotuksen sen julkisen palvelun velvoitteeseen liittyvän toiminnan kustannusten ja vastaavien tulojen välillä.

16 Koska Campanian alue ei ollut määrittänyt kyseisen hyvityksen määrää, valittaja pani vireille kyseisessä tuomioistuimessa 27.7.2009 annetun tuomion täytäntöönpanoa koskevan oikeudenkäyntimenettelyn. Kyseisen menettelyn aikana nimettiin kaksi asiantuntijaa. Kyseinen menettely päättyi Consiglio di Staton 7.11.2012 antamalla tuomiolla nro 5649/2012 (jäljempänä 7.11.2012 annettu tuomio), jossa hintavelvoitteista maksettavan hyvityksen määräksi vahvistettiin 4 951 838 euroa. Campanian alue maksoi tämän määrän valittajalle 21.12.2012.

Hallinnollinen menettely

17 Italian viranomaiset ilmoittivat 5.12.2012 komissiolle SEUT 108 artiklan 3 kohdan mukaisesti valtiontuesta, joka muodostui kantajalle 7.11.2012 annetun tuomion täytäntöön panemiseksi myönnetystä lisähyvityksestä, joka liittyy linja-autolla toteutettavien henkilöliikennepalvelujen tarjoamiseen Campanian alueen tarkasteltavalla ajanjaksolla myöntämien konsessiosopimusten perusteella (jäljempänä kyseessä oleva toimenpide).

18 Tätä toimenpidettä on pidetty toimenpiteenä, josta ei ole ilmoitettu, koska komission käytettävissä olevien tietojen mukaan Campanian alue oli velvollinen maksamaan kantajalle lisähyvityksen, joka erääntyi 7.12.2012 eli sen jälkeen, kun Italian valtio oli ilmoittanut kyseessä olevasta toimenpiteestä, mutta ennen kuin komissio oli tehnyt päätöksensä.

19 Komissio ilmoitti 20.2.2014 päivätyllä kirjeellä Italian tasavallalle päätöksestään aloittaa SEUT 108 artiklan 2 kohdassa määrätty muodollinen tutkintamenettely.

Riidanalainen päätös

20 Komissio antoi 19.1.2015 riidanalaisen päätöksen, jossa se totesi, että kyseessä oleva toimenpide oli SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua sisämarkkinoille soveltumatonta valtiontukea, joka myönnettiin valittajalle SEUT 108 artiklan 3 kohdan vastaisesti, ja määräsi Italian viranomaiset perimään sen valittajalta takaisin.

21 Komissio totesi ensinnäkin riidanalaisen päätöksen 48–63 perustelukappaleessa, että kyseessä oleva toimenpide on valtion toimenpide, merkitsi valtion varojen käyttöä, antoi kantajalle taloudellista etua, oli valikoivaa ja saattoi vääristää kilpailua siinä määrin, että se vaikutti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komissio totesi tässä yhteydessä, ettei kyseessä oleva toimenpide täyttänyt kahta 24.7.2003 annetussa tuomiossa Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415) yksilöidyistä edellytyksistä (jäljempänä Altmark-edellytykset). Komissio totesi tämän vuoksi riidanalaisen päätöksen 64 perustelukappaleessa, että kyseessä oleva toimenpide oli SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea.

22 Toiseksi komissio tarkasteli riidanalaisen päätöksen 65–81 perustelukappaleessa kysymystä siitä, voitiinko kyseessä olevaa toimenpidettä pitää asetuksen N:o 1191/69 17 artiklan 2 kohdan kannalta hyvityksenä, joka on vapautettu SEUT 108 artiklan 3 kohdassa määrätystä ennakkoilmoitusvelvollisuudesta.

23 Tämän tutkinnan yhteydessä komissio tarkasti riidanalaisen päätöksen 69–75 perustelukappaleessa, olivatko Italian viranomaiset asettaneet valittajalle asetuksen N:o 1191/69 1 artiklassa tarkoitettuja julkisen palvelun velvoitteita yksipuolisesti. Tältä osin komissio katsoi, etteivät Italian viranomaiset eikä valittaja olleet kyenneet esittämään tarkasteltavaa ajanjaksoa koskevaa toimeksiantoasiakirjaa. Vaikka tiettyjen julkisen palvelun velvoitteiden asettaminen voitiin johtaa matkustajien julkisen paikallisliikenteen palveluja koskevista alueellisista tukitoimenpiteistä 25.1.1983 annetusta alueellisesta laista nro 16 (Interventi regionali in materia di servizi di trasporto pubblico locale per viaggiatori; GURI nro 118, 2.5.1983 ja BU Campania nro 11; jäljempänä alueellinen laki nro 16/83), kyseisen lain 2 §:ssä säädettiin komission mukaan ainoastaan, että ”yritykset vasta[si]vat itse mahdollisista tappioista ja maksuvajeista, joita [Campanian] alueen rahoitusosuudet eivät kata”. Samoin komission mukaan on niin, että vaikka tietyissä alueellisissa toimissa, joihin valittaja vetoaa, mainitaan, että tarkasteltavalla ajanjaksolla oli voimassa tiettyjä sopimusvelvoitteita, näissä toimissa ei yksilöity selvästi velvoitteita, joita voitaisiin pitää julkisen palvelun velvoitteina, vaikka ne ovat mahdollisia viitteitä niiden mahdollisesta olemassaolosta, ja joka tapauksessa se, että ne olivat sopimusperusteisia, sulkee pois sen mahdollisuuden, että julkisen palvelun velvoitteita olisi asetettu yksipuolisesti. Erityisesti kyseessä olevan toimenpiteen oikeuttavan hintavelvoitteen osalta komissio katsoi, ettei sillä ollut tiedossaan mitään seikkaa, jolla voitaisiin osoittaa, että valittajalle olisi tosiasiassa asetettu tällainen velvoite.

24 Riidanalaisen päätöksen 76–81 perustelukappaleessa komissio tarkisti, oliko valittajalle myönnetty hyvitys asetuksessa N:o 1191/69 säädetyn yleisen hyvitysmenettelyn mukainen, jotta se voitiin vapauttaa kyseisen asetuksen 17 artiklassa säädetystä ennakkoilmoitusvelvollisuudesta. Komissio totesi, ettei tätä lisähyvitystä ollut vapautettu kyseisessä artiklassa säädetystä ennakkoilmoitusmenettelystä.

25 Kolmanneksi komissio tutki riidanalaisen päätöksen 82–95 perustelukappaleessa kyseessä olevan toimenpiteen yhteensoveltuvuutta kyseisen päätöksen tekohetkellä voimassa olleen lainsäädännön eli asetuksen N:o 1370/2007 kanssa. Se totesi, ettei kantajalle 7.11.2012 annetun tuomion mukaisesti myönnettyä hyvitystä ollut maksettu kyseisen asetuksen mukaisesti eikä kyseinen toimenpide näin ollen soveltunut sisämarkkinoille.

Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

26 Valittaja nosti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 14.4.2015 toimittamallaan kannekirjelmällä kanteen riidanalaisen päätöksen kumoamiseksi.

27 Valittaja esitti kanteensa tueksi kahdeksan kanneperustetta.

28 Ensimmäinen kanneperuste koski SEUT 93, SEUT 107, SEUT 108 ja SEUT 263 artiklan, luettuina yhdessä asetuksen N:o 1191/69 17 artiklan kanssa, rikkomista, harkintavallan väärinkäyttöä, komission toimivallan puuttumista ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaamista.

29 Toinen kanneperuste koski [SEUT 108] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL 1999, L 83, s. 1) 4 artiklan rikkomista SEUT 107 ja SEUT 108 artiklan osalta, menettelyn yhdenvertaisuuden periaatteen loukkaamista ja harkintavallan väärinkäyttöä.

30 Kolmas kanneperuste koski SEUT 93–SEUT 108 artiklan, luettuna yhdessä asetuksen N:o 1191/69 17 artiklan ja asetuksen N:o 1370/2007 9 artiklan kanssa, rikkomista ja virheellistä tulkintaa, ”luottamuksensuojan periaatteen, tempus regit actum -periaatteen ja tuomioistuinratkaisujen taannehtivan soveltamisen kieltoa koskevan periaatteen” loukkaamista, harkintavallan väärinkäyttöä, ”loogisen johdonmukaisuuden” puuttumista, ”epärationaalisuutta”, riidanalaisen päätöksen ”äärimmäisen epätavallista luonnetta” sekä päätöksen perustelujen puutteellisuutta.

31 Neljäs kanneperuste perustui asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan f ja g alakohdan sekä 4, 7 ja 15 artiklan, SEUT 93, SEUT 107 ja SEUT 108 artiklan rikkomiseen, harkintavallan väärinkäyttöön, vaaditun edellytyksen täyttämättä jättämiseen kokonaan sekä Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 ja 13 artiklan, SEUT 258 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen sekä asetuksen N:o 1191/69 17 artiklan rikkomiseen.

32 Viides kanneperuste koski SEUT 93, SEUT 107, SEUT 108 ja SEUT 267 artiklan sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 ja 13 artiklan rikkomista, komission toimivallan puuttumista, harkintavallan väärinkäyttöä ja menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatteen loukkaamista.

33 Kuudes kanneperuste koski Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6, 7 ja 13 artiklan, SEUT 93–SEUT 108 artiklan sekä SEUT 258 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen, luettuina yhdessä perustuslain (Costituzione) 101 §:n ja siviilikoodeksin (codice civile) 2909 §:n kanssa, rikkomista, komission toimivallan puuttumista, harkintavallan väärinkäyttöä sekä luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteiden loukkaamista.

34 Seitsemäs kanneperuste koski asetuksen N:o 1191/69 11 ja 17 artiklan sekä SEUT 93–SEUT 108 artiklan rikkomista, harkintavallan väärinkäyttöä, riidanalaisen päätöksen perustelujen puutteellisuutta, tutkinnan riittämättömyyttä ja ennakkoedellytyksen virheellisyyttä.

35 Kahdeksas kanneperuste koski asetuksen N:o 1191/69 1–11 ja 17 artiklan, SEUT 93–SEUT 108 artiklan sekä ”unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen nro 659/1999 44–46 ja 48 artiklan” rikkomista, harkintavallan väärinkäyttöä, tutkinnan ja perustelujen puutteellisuutta sekä ennakkoedellytyksen virheellisyyttä.

36 Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisella tuomiolla kunkin näistä kanneperusteista ja näin ollen kanteen kokonaisuudessaan.

Asianosaisten ja muiden osapuolten vaatimukset

37 Valittaja vaatii valituksessaan, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion

– ratkaisee lopullisesti sen kumoamiskanteen ja kumoaa riidanalaisen päätöksen ja

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

38 Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

– hylkää valituksen ja

– velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valituksen tarkastelu

39 Valittaja vetoaa valituksensa tueksi viiteen valitusperusteeseen, joita tarkastellaan siinä järjestyksessä kuin ne on esitetty.

Ensimmäinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

40 Valittaja väittää ensimmäisessä valitusperusteessaan, että unionin yleinen tuomioistuin teki valituksenalaisen tuomion 57–120 kohdassa oikeudellisen virheen, kun se katsoi, että kyseessä oleva toimenpide oli uutta tukea, johon sovelletaan SEUT 108 artiklan 3 kohdassa määrättyä ilmoitusvelvollisuutta, eikä voimassa olevaa tukea, joka on vapautettu tästä velvollisuudesta SEUT 108 artiklan 1 kohdan ja asetuksen N:o 1191/69 17 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

41 Se väittää 7.11.2012 annetun tuomion tekemiseen johtaneiden olosuhteiden perusteella, ettei tämän tuomion voida katsoa olevan luonteeltaan sellainen, että sillä otettaisiin käyttöön julkisen palvelun velvoitteiden hyvitystoimenpide. Kyse on nimittäin asetukseen N:o 1191/69 perustuvan, jo olemassa olevan oikeuden toteavasta tuomiosta.

42 Valittajan mukaan asetuksessa N:o 1191/69 säädetyt edellytykset joka tapauksessa täyttyvät. Ensinnäkin valittajan vastuulla on tosiasiallisesti hintavelvoitteita, jotka johtuvat kansallisesta oikeudesta, johon unionin yleinen tuomioistuin viittasi itse nimenomaisesti valituksenalaisen tuomion 110 kohdassa, eli 26.1.1987 annetusta alueellisesta laista nro 9, joka koskee alueellisen toimivallan piiriin kuuluvien liikennepalvelujen tariffeja ja niiden koordinointia (Disciplina e coordinamento tariffario dei servizi di trasporto di competenza regionale; BU Campania, 2.2.1987; jäljempänä alueellinen laki nro 9/87), ja Assessore ai trasportin (liikennetarkastuslaitos, Italia) ratkaisusta. Toiseksi asetuksen N:o 1191/69 13 artiklassa säädettyä edellytystä, jonka mukaan hyvityksen määrä on vahvistettava etukäteen, on tässä tapauksessa noudatettu 7.11.2012 annetun tuomion puitteissa.

43 Komissio katsoo, että tämä valitusperuste on jätettävä tutkimatta ja että se on joka tapauksessa hylättävä perusteettomana.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

44 Ensimmäisellä valitusperusteellaan valittaja riitauttaa lähinnä valituksenalaisen tuomion perustelut, joilla unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi sen, mitä se piti neljännen ja kahdeksannen kumoamisperusteen ensimmäisenä osana, joka koski sitä, että kyseessä olevan toimenpiteen kohteena oleva hyvitys oli olemassa olevaa tukea, joka oli vapautettu ennakkoilmoitusvelvollisuudesta asetuksen N:o 1191/69 17 artiklan nojalla.

45 Siitä, oliko riidanalaisen päätöksen kohteena ollut hyvitys 7.11.2012 annetulla tuomiolla käyttöön otettu toimenpide vai perustuiko se, kuten valittaja väittää, niitä julkisen palvelun velvoitteita koskevaan lainsäädäntöön, joita sille oli asetettu ja joiden perusteella Consiglio di Stato oli todennut sillä olevan oikeuden kyseiseen hyvitykseen, unionin yleinen tuomioistuin totesi yhtäältä valituksenalaisen tuomion

94 kohdassa, että kyseessä olevan toimenpiteen kohteena oleva tuki oli tosiasiallisesti myönnetty valittajalle lisähyvityksenä hintavelvoitteista, jotka sille oli asetettu asetuksen N:o 1191/69 11 artiklan nojalla.

46 Tämän tuomion 95 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin totesi tämän perusteella, että kysymys siitä, oliko kyseinen toimenpide asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettu voimassa oleva tuki, edellytti sen määrittämistä, täyttikö mainittu toimenpide asetuksessa N:o 1191/69 säädetyt aineelliset edellytykset, jotta se voidaan vapauttaa ennakkoilmoitusvelvollisuudesta kyseisen asetuksen 17 artiklan 2 kohdan nojalla.

47 Toisaalta unionin yleinen tuomioistuin katsoi komission tavoin kyseisen tuomion 96 kohdassa, että viimeksi mainitussa säännöksessä edellytettiin muun muassa, että on olemassa yksipuolisesti määrättyjä julkisen palvelun velvoitteita ja että hyvitys on laskettava kyseisen asetuksen 10–13 artiklassa säädetyn menetelmän mukaisesti.

48 Unionin yleinen tuomioistuin totesi tältä osin saman tuomion 106 kohdassa, että koska Consiglio di Stato myönsi kantajalle kyseessä olevan toimenpiteen saman asetuksen perusteella eli hyvityksenä hintavelvoitteesta, sen tehtävänä oli valvoa tällaisen velvoitteen, joka muodostuu asetuksen N:o 1191/69 2 artiklan 5 kohdassa edellytetyllä tavalla velvollisuudesta soveltaa julkisen viranomaisen vahvistamia tai hyväksymiä maksuja, tosiasiallista olemassaoloa.

49 Tämän, valituksenalaisen tuomion 106–112 kohdassa esitetyn tarkastelun päätteeksi unionin yleinen tuomioistuin vahvisti kyseisen tuomion 113 kohdassa komission riidanalaisen päätöksen 73 perustelukappaleessa esittämän toteamuksen, jonka mukaan komissiolla ei ollut hallussaan todisteita, jotka osoittaisivat, että valittajalle todella oli asetettu hintavelvoitteita. Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin katsoi kyseisen tuomion 114 kohdassa, ettei ollut tarpeen analysoida tämän väitetyn hintatoimenpiteen mahdollista yksipuolisuutta.

50 Ottaen huomioon asetuksessa N:o 1191/69 säädettyjen poikkeusedellytysten kumulatiivisuuden unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 115 kohdassa, ettei ollut tarpeen tutkia, täyttikö kyseessä oleva toimenpide muut tässä asetuksessa säädetyt edellytykset. Kyseisen tuomion 116 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin katsoi kuitenkin, että komissio oli joka tapauksessa perustellusti todennut, että edellytys, jonka mukaan hyvityksen määrä on vahvistettava etukäteen, ei täyttynyt.

51 Unionin yleinen tuomioistuin katsoi näin ollen valituksenalaisen tuomion 120 kohdassa, että koska kyseessä oleva toimenpide ei täyttänyt ainakaan yhtä asetuksessa N:o 1191/69 säädetyistä aineellisista edellytyksistä, komissio oli perustellusti todennut, ettei sitä voitu vapauttaa ennakkoilmoitusvelvollisuudesta kyseisen asetuksen 17 artiklan 2 kohdan nojalla eikä sitä näin ollen voitu pitää voimassa olevana tukena vaan uutena tukena, joka on ilmoitettava komissiolle SEUT 108 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

52 Vaikka valittajan ensimmäisen valitusperusteen tueksi esittämillä perusteluilla pyritään lähinnä riitauttamaan tämän tuomion edeltävässä kohdassa esitetty päätelmä, jonka mukaan kyseessä oleva toimenpide on katsottava uudeksi tueksi, on todettava, ettei kyseinen valitusperuste sisällä mitään väitettä, jolla pyrittäisiin osoittamaan, että tämän tuomion 45–51 kohdassa esitetyssä ja tähän johtopäätökseen johtaneessa unionin yleisen tuomioistuimen päättelyssä olisi tehty jonkinlainen oikeudellinen virhe.

53 Valittaja nimittäin lähinnä ainoastaan väittää, että kyseessä oleva toimenpide oli voimassa olevaa tukea, koska 27.7.2009 annettu tuomio, jossa tunnustettiin sen oikeus saada riidanalainen hyvitys asetuksen N:o 1191/69 nojalla, oli toteava tuomio, jolla todettiin tähän asetukseen perustuva aikaisemmin olemassa ollut oikeus.

54 Koska tällaisen väitteen tueksi ei ole esitetty muuta näyttöä, toisin kuin SEUT 256 artiklassa, Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisessä kohdassa sekä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 168 artiklan 1 kohdan d alakohdassa ja 169 artiklan 2 kohdassa edellytetään, ensimmäinen valitusperuste on jätettävä tutkimatta.

Toinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

55 Toisessa valitusperusteessaan valittaja viittaa valituksenalaisen tuomion 121–136 kohtaan ja väittää, että näissä kohdissa on tehty oikeudellinen virhe siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin totesi niissä, etteivät Altmark-edellytykset täyttyneet.

56 Valittajan mukaan unionin yleinen tuomioistuin totesi virheellisesti, että oli riittävää ainoastaan tarkistaa, että yksi näistä edellytyksistä eli selvästi määritellyn julkisen palvelun velvoitteen olemassaoloa koskeva edellytys täyttyi, ilman että oli tarpeen tarkistaa, täyttyivätkö muut mainituista edellytyksistä. Se tarkisti näin ollen virheellisesti valituksenalaisen tuomion 134 kohdassa ainoastaan ylimääräisenä huomautuksena, täyttyikö näistä samoista edellytyksistä toinen edellytys, joka koski hyvityksen laskentaperusteiden määrittelemistä etukäteen.

57 Kun kyse on väitteestä, jonka mukaan valittajalle ei ollut asetettu julkisen palvelun velvoitetta, unionin yleinen tuomioistuin ei valittajan mukaan katsonut, että sen vastuulla oleva julkisen palvelun velvoite perustuu 26.1.1987 annetun alueellisen lain nro 9/87 2–6 §:ään. Lisäksi unionin yleisen tuomioistuimen päättelyä voidaan valittajan mukaan arvostella siltä osin kuin se on tutustunut liikennetarkastuslaitoksen ratkaisuun ja todennut, että tällä päätöksellä asetettiin valittajalle hintavelvoitteita, myöntämättä kuitenkaan, että kyseessä oleva toimenpide oli hyvitys julkisen palvelun velvoitteen täyttämisestä. Valittaja väittää tältä osin, että se, ettei mainittua ratkaisua ole esitetty komissiolle, on seurausta hallinnollisen menettelyn epätavallisesta kulusta siltä osin kuin Campanian alue oli saanut saman ratkaisun mutta sillä ei ollut intressiä esittää ratkaisua kyseisessä menettelyssä.

58 Toista Altmark-edellytystä on valittajan mukaan tarkasteltu lyhyesti valituksenalaisen tuomion 134 kohdassa viittaamalla virheellisesti kyseisen tuomion 117–119 kohtaan. Kyseisessä 134 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin tutki asetuksessa N:o 1191/69 säädetyn hyvityksen ennalta vahvistamista koskevan edellytyksen täyttymistä virheellisesti, kun se ei tutkinut sitä niiden parametrien kannalta, joiden perusteella kyseinen hyvitys lasketaan, kuten 24.7.2003 annetussa tuomiossa Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415) valittajan mukaan edellytetään, vaan kyseessä olevan toimenpiteen määrän perusteella. Lisäksi tämän edellytyksen täyttyminen ilmenee tässä tapauksessa 27.7.2009 annetusta tuomiosta. Viimeksi mainittu nimittäin osoittaa, että hyvityksen laskentaperusteet oli määritelty etukäteen ja että Consiglio di Stato ainoastaan sovelsi niitä todettuaan Campanian alueen laiminlyönnin kyseisen hyvityksen vahvistamisessa.

59 Vaikka kolmatta ja neljättä Altmark-edellytystä ei ole tutkittu valituksenalaisessa tuomiossa, valittaja väittää, että 7.11.2012 annetusta tuomiosta ilmenee, että myös nämä edellytykset täyttyivät tässä tapauksessa.

60 Komissio katsoo, että tämä valitusperuste on jätettävä tutkimatta tai että se on joka tapauksessa hylättävä perusteettomana.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

61 Toisella valitusperusteellaan valittaja riitauttaa lähinnä valituksenalaisen tuomion perustelut, joilla unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi sen, mitä se piti neljännen ja kahdeksannen kumoamisperusteen toisena osana, joka koski virhettä, jonka komissio oli väitetysti tehnyt katsoessaan, ettei kaksi Altmark-edellytystä täyttynyt.

62 Koska toinen valitusperuste koskee Altmark-edellytyksiä, on todettava – kuten unionin yleinen tuomioistuin muistutti valituksenalaisen tuomion 123 kohdassa –, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 107 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta valtion toimenpiteeseen, jota on pidettävä korvauksena, joka on vastike edunsaajayritysten suorittamista sellaisista palveluista, jotka johtuvat julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä, siten, että kyseiset yritykset eivät todellisuudessa saa taloudellista etua ja että kyseinen toimenpide ei näin ollen aseta kyseisiä yrityksiä edullisempaan kilpailutilanteeseen suhteessa niiden kilpailijayrityksiin (tuomio 24.7.2003, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, 87 kohta ja tuomio 20.12.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco ym. v. komissio, C-66/16 P–C-69/16 P, EU:C:2017:999, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

63 Näin ollen valtion toimenpidettä, joka ei täytä yhtä tai useampaa Altmark-edellytystä, voidaan pitää SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena (tuomio 20.12.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco ym. v. komissio, C-66/16 P–C-69/16 P, EU:C:2017:999, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

64 Tältä osin unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 125 kohdassa perustellusti, että jotta tällaista korvausta ei tietyssä konkreettisessa tapauksessa luokiteltaisi valtiontueksi, 24.7.2003 annetun tuomion Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415) 88–93 kohdassa mainittujen neljän edellytyksen on täytyttävä (ks. vastaavasti tuomio 20.12.2017, Comunidad Autónoma del País Vasco ym. v. komissio, C-66/16 P–C-69/16 P, EU:C:2017:999, 46 kohta).

65 Unionin yleinen tuomioistuin vahvisti valituksenalaisen tuomion 129–131 kohdassa kyseisen tuomion 106–114 kohtaan tukeutuen komission riidanalaisen päätöksen 55 perustelukappaleessa esittämän toteamuksen, jonka mukaan yksipuolisesti asetetun julkisen palvelun velvoitteen olemassaoloa ei ollut näytetty toteen eikä ensimmäinen Altmark-edellytys näin ollen täyttynyt.

66 Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin totesi perustellusti valituksenalaisen tuomion 132 ja 133 kohdassa Altmark-edellytysten kumulatiivisuuden perusteella, että koska ensimmäinen niistä ei täyttynyt, ei ollut tarpeen tutkia riidanalaisen päätöksen 56 perustelukappaleessa esitettyä komission arviointia toisesta Altmark-edellytyksestä.

67 Siltä osin kuin valittaja riitauttaa toisessa valitusperusteessaan myös unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 106–114 kohdassa esittämät arvioinnit sellaisen julkisen palvelun velvoitteen väitetystä olemassaolosta, joka on asetettu valittajan vastuulle kansallisessa oikeudessa, on muistutettava, että SEUT 256 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan muutosta voidaan hakea vain oikeuskysymysten osalta. Näin ollen ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen määrittämään ratkaisun perustaksi asetettavan tosiseikaston ja arvioimaan sitä sekä arvioimaan todistusaineistoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että nämä tosiseikat ja todistusaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tosiseikaston ja todistusaineiston arviointi ei näin ollen ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi unionin tuomioistuimen muutoksenhaun yhteydessä harjoittaman valvonnan piiriin (tuomio 20.12.2017, Comunidad Autónoma de Galicia ja Retegal v. komissio, C-70/16 P, EU:C:2017:1002, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

68 Valittaja ei tässä tapauksessa ole kuitenkaan vedonnut tällaiseen kansallisen oikeuden huomioon ottamiseen vääristyneellä tavalla eikä esittänyt tästä näyttöä.

69 Koska unionin yleinen tuomioistuin ei ole myöskään lausunut kolmannesta ja neljännestä Altmark-edellytyksestä, valittajan väitteet, jotka perustuvat siihen, että nämä edellytykset täyttyivät käsiteltävässä asiassa, on jätettävä tutkimatta.

70 Näin ollen toinen valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Kolmas valitusperuste

Asianosaisten lausumat

71 Kolmannessa valitusperusteessaan valittaja väittää, että unionin yleinen tuomioistuin teki valituksenalaisen tuomion 137–154 kohdassa oikeudellisen virheen, kun se katsoi, että riidanalainen päätös oli pätevä siltä osin kuin kyseessä oleva toimenpide luokitellaan siinä SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi. Tämä valitusperuste koskee erityisesti edellytyksiä, joiden mukaan tämä luokittelu edellyttää sitä, että tuki yhtäältä vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja toisaalta vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua.

72 Valittajan mukaan kyseessä olevat palvelumarkkinat eivät ole kilpailulle avoimet markkinat. Vaikka nämä markkinat olisi avattu asteittain kilpailulle, olemassa ei ole vielä kilpailua ”markkinoista” tai ”markkinoilla”. Tämän vuoksi unionin yleinen tuomioistuin teki valituksenalaisen tuomion 149 kohdassa oikeudellisen virheen, kun se totesi, että kyseessä olevasta toimenpiteestä aiheutuu kilpailun este, koska yritykset, mukaan lukien ulkomaiset yritykset, voisivat haluta tarjota julkisia liikennepalveluja markkinoilla, ja erityisesti paikallisilla tai alueellisilla markkinoilla, joilla valittaja on hyötynyt tästä toimenpiteestä.

73 Komissio arvioi, että tämä valitusperuste on hylättävä perusteettomana ja joka tapauksessa tehottomana.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

74 Kolmannella valitusperusteella pyritään kyseenalaistamaan unionin yleisen tuomioistuimen arviointi, joka koskee edellytyksiä, joiden mukaan SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valtiontuen on yhtäältä vaikutettava jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja toisaalta vääristettävä tai uhattava vääristää kilpailua.

75 Tältä osin on todettava, että vaikka valittaja viittaa yleisesti valituksenalaisen tuomion 137–154 kohtaan, se väittää lähinnä, että unionin yleisen tuomioistuin teki kyseisen tuomion 149 kohdassa oikeudellisen virheen todetessaan, että kyseessä oleva toimenpide muodostaa esteen kilpailulle, koska yritykset, mukaan lukien ulkomaiset yritykset, voisivat haluta tarjota julkisia liikennepalveluja Italian markkinoilla, ja erityisesti paikallisilla tai alueellisilla markkinoilla.

76 Sen lisäksi, että kolmannella valitusperusteella pyritään tosiasiassa kyseenalaistamaan unionin yleisen tuomioistuimen tekemät tosiseikkoja koskevat arvioinnit, jotka – kuten tämän tuomion 67 kohdassa muistutetaan – eivät kuulu unionin tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin, koska tosiseikkoja ei ole otettu huomioon vääristyneellä tavalla, on todettava, että kyseinen valitusperuste on joka tapauksessa tehoton siltä osin kuin se koskee yksinomaan valituksenalaisen tuomion 149 kohtaa.

77 Unionin yleinen tuomioistuin nimittäin totesi valituksenalaisen tuomion 148 kohdassa, että seikat, jotka komissio oli ottanut huomioon riidanalaisen päätöksen 60–62 perustelukappaleessa toteuttamassaan arvioinnissa, osoittivat, että kyseessä olevan toimenpiteen myöntäminen oli omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristämään kilpailua.

78 Tässä yhteydessä unionin yleinen tuomioistuin ei tukeutunut yksinomaan valituksenalaisen tuomion 149 kohdassa esitettyyn toteamukseen, jota valittaja arvostelee, vaan kahteen muuhun kyseisen tuomion 150 ja 151 kohtaan sisältyvään toteamukseen, joita valittaja ei ole aineellisesti riitauttanut.

79 Unionin yleinen tuomioistuin totesi kyseisen tuomion 150 kohdassa yhtäältä, että asianomaisen jäsenvaltion sisäinen liiketoiminta saattoi pysyä ennallaan tai lisääntyä kyseessä olevan toimenpiteen vuoksi, minkä seurauksena muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden yritysten mahdollisuudet päästä kyseisille markkinoille heikkenivät. Unionin yleinen tuomioistuin totesi saman tuomion 151 kohdassa, että se, että kantaja kilpaili muiden jäsenvaltioiden yritysten kanssa myös muilla markkinoilla, joilla se toimi, osoitti, että kyseessä olevan toimenpiteen kohteena olevan tuen myöntäminen oli omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

80 Näin ollen kolmas valitusperuste on jätettävä tutkimatta ja joka tapauksessa hylättävä tehottomana.

Neljäs valitusperuste

Asianosaisten lausumat

81 Valittaja väittää neljännessä valitusperusteessaan, että unionin yleinen tuomioistuin teki useita oikeudellisia virheitä valituksenalaisen tuomion 155–195 kohdassa. Tämä valitusperuste jakautuu kolmeen osaan.

82 Ensimmäisessä osassa valittaja väittää, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen katsoessaan, että komissiolla oli yksinomainen toimivalta arvioida kyseessä olevan toimenpiteen soveltuvuutta sisämarkkinoille, vaikka Consiglio di Stato oli antanut kyseistä toimenpidettä koskevan tuomion, joka oli tullut lainvoimaiseksi.

83 Tältä osin valituksenalaisen tuomion 185, 186 ja 188 kohdassa mainitulla unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöllä ei valittajan mukaan ole merkitystä, koska se koskee tilanteita, joissa oli olemassa kansallista tuomioistuinmenettelyä edeltävä komission päätös. Tästä seuraa oikeudellinen virhe myös valituksenalaisen tuomion 190 kohdassa siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin arvioi, ettei oikeusvoiman periaate voi estää komissiota toteamasta sääntöjenvastaisen valtiontuen olemassaoloa, vaikka asiaa ylimpänä oikeusasteena käsitellyt kansallinen tuomioistuin olisi aikaisemmin hylännyt tämän luokittelun. Valittajan mukaan tällaista lähestymistapaa ei voida johtaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ja valituksenalainen tuomio on tältä osin täysin perustelematon.

84 Käsiteltävässä asiassa Consiglio di Stato ei ole antanut komission aikaisemman päätöksen vastaista tuomiota. Se antoi ratkaisunsa ennen komissiota itsenäisesti, kun se sovelsi suoraan asetusta N:o 1191/69 ja katsoi kyseessä olevan toimenpiteen olevan hyvitys julkisen palvelun hintavelvoitteista, minkä vuoksi se saattoi todeta, ettei tätä toimenpidettä ole pidettävä valtiontukena. Unionin toimielinten, tässä tapauksessa komission, mahdollinen väliintulo olisi voinut tapahtua unionin tuomioistuimelle esitetyn ennakkoratkaisukysymyksen muodossa, mutta Consiglio di Stato ei ole pitänyt tarpeellisena esittää sille tällaista kysymystä. Sitä vastoin komissio on ollut osallisena sääntöjenvastaisesti, koska kyseisen toimenpiteen yhteensopivuudesta unionin oikeuden kanssa on annettu tuomio, josta on tullut lainvoimainen kansallisella tasolla.

85 Neljännen valitusperusteen toisessa osassa valittaja vetoaa ”menettelyn epätavallisuuteen” siltä osin kuin valittajan mukaan Campanian alue ilmoitti kyseessä olevasta toimenpiteestä komissiolle saadakseen komissiolta kielteisen päätöksen, millä voidaan selittää syyt, joiden vuoksi kyseinen alue oli toimittanut komissiolle ainoastaan hajanaisia tietoja kyseisestä toimenpiteestä. Komissio rikkoi siten menettelyllistä kehystä, joka perustuu asetukseen N:o 659/1999 ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 13.7.2015

annettuun neuvoston asetukseen (EU) 2015/1589 (EUVL 2015, L 248, s. 9) ja jota sen on noudatettava. Campanian aluetta on virheellisesti pidetty asetuksen 2015/1589 24 artiklassa tarkoitettuna ”asianomaisena osapuolena” eikä komissiolle tehdyn ilmoituksen tekijänä. Unionin yleinen tuomioistuin on näin ollen jättänyt toteamatta, että riidanalainen päätös on lainvastainen tällaisen sääntöjenvastaisuuden vuoksi. Lisäksi näitä asetuksia on valittajan mukaan sovellettu lainvastaisesti, mikä on loukannut puolustautumisoikeuksia.

86 Neljännen valitusperusteen kolmannessa osassa valittaja väittää, että sillä, että unionin yleinen tuomioistuin on tunnustanut komission toimivallan lausua toimenpiteestä, josta kansallinen tuomioistuin on antanut lainvoimaiseksi tulleen tuomion, loukataan myös luottamuksensuojan periaatetta, koska tässä tapauksessa kyseisen kansallisen tuomion antamisen ja komission päätöksen tekemisen välillä on kulunut yli viisi vuotta. Tällainen ajanjakso on valittajan mukaan jo otettu huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä arvioitaessa tilannetta kyseisen periaatteen kannalta. Unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 192 kohdassa 13.6.2013 annettuun tuomioon HGA ym. v. komissio (C-630/11 P–C-633/11 P, EU:C:2013:387, 134 kohta) tukeutuen, että luottamuksensuojaan voidaan vedota vain, jos tiedoksiantovelvollisuutta on noudatettu. Unionin yleinen tuomioistuin ei kuitenkaan ottanut huomioon sitä, että nyt käsiteltävässä asiassa tämä ilmoitus ei ollut tarpeen, koska – toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin katsoi – kyseessä oleva toimenpide ei ollut uusi tuki. Lisäksi oikeusvoiman periaatteen ja oikeusvarmuuden periaatteen, joka rajoittaa takaisinperintävelvollisuutta, kuten asetuksen N:o 659/1999 14 artiklasta ilmenee, välillä voidaan osoittaa olevan yhteys. Lisäksi valittaja saattoi omien sanojensa mukaan perustaa perustellun luottamuksen siihen, ettei Consiglio di Stato ollut katsonut tarpeelliseksi esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä kyseessä olevasta toimenpiteestä. Näin ollen se katsoo, että se on voinut perustellusti luottaa tämän toimenpiteen lainmukaisuuteen, koska kaikki muutoksenhakukeinot oli käytetty.

87 Komissio väittää, että tämä valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

88 Neljännessä valitusperusteessaan, jonka kolme osaa on tutkittava yhdessä, valittaja esittää, että unionin yleinen tuomioistuin teki useita oikeudellisia virheitä hylätessään valittajan ensimmäisen, viidennen ja kuudennen kumoamisperusteen, jotka koskivat sitä, ettei komissiolla ollut toimivaltaa tehdä riidanalaista päätöstä, koska tämä päätös oli valittajan mukaan ristiriidassa kansallisen tuomioistuimen lainvoimaiseksi tulleen tuomion kanssa.

89 Tältä osin unionin yleinen tuomioistuin muistutti valituksenalaisen tuomion 184–188 kohdassa perustellusti, että valtiontukia koskevien sääntöjen soveltaminen perustuu yhtäältä kansallisten tuomioistuinten ja toisaalta komission ja unionin tuomioistuinten välistä vilpitöntä yhteistyötä koskevaan velvollisuuteen, ja tässä yhteistyössä kukin niistä toimii sille EUT-sopimuksessa osoitetun tehtävän mukaisesti.

90 Unionin yleinen tuomioistuin totesi siis valituksenalaisen tuomion 185 kohdassa perustellusti tukeutuen tältä osin unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, että kansallisten tuomioistuinten käsiteltäväksi voidaan valtiontukiasioissa saattaa asioita, joissa ne joutuvat tulkitsemaan ja soveltamaan SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tuen käsitettä erityisesti sen määrittämiseksi, onko valtion toimenpide otettu käyttöön SEUT 108 artiklan 3 kohdan vastaisesti. Kansallisilla tuomioistuimilla ei sitä vastoin ole toimivaltaa ratkaista sitä, soveltuuko valtiontuki sisämarkkinoille. Tukitoimenpiteiden tai tukijärjestelmän sisämarkkinoille soveltuvuuden arviointi kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan, jonka käyttämistä unionin tuomioistuimet valvovat (ks. vastaavasti tuomio 18.7.2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, 50–52 kohta ja tuomio 15.9.2016, PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, 30–32 kohta).

91 Kuten unionin yleinen tuomioistuin totesi aivan oikein valituksenalaisen tuomion 186 kohdassa, tämä oikeuskäytäntö merkitsee sitä, että kansallisten tuomioistuinten on erityisesti pidättäydyttävä tekemästä komission päätöksen vastaisia päätöksiä.

92 Toisin kuin valittaja väittää, mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee kuitenkin myös päinvastaisessa tilanteessa, jossa valtion toimenpidettä koskeva kansallisen tuomioistuimen tuomio on annettu ennen komission päätöstä, ettei tämä seikka kuitenkaan voi olla esteenä sille, että komissio käyttää sille EUT-sopimuksessa annettua yksinomaista toimivaltaa arvioida tukitoimenpiteiden soveltuvuutta sisämarkkinoille.

93 Tällaisen toimivallan käyttäminen merkitsee sitä, että komissio voi SEUT 108 artiklan nojalla tutkia, onko toimenpide valtiontukea, josta olisi pitänyt ilmoittaa komissiolle kyseisen artiklan 3 kohdan mukaisesti tilanteessa, jossa jäsenvaltion viranomaiset ovat katsoneet, ettei kyseinen toimenpide täytä SEUT 107 artiklan 1 kohdassa vahvistettuja edellytyksiä, myös silloin, kun kyseiset viranomaiset ovat tältä osin noudattaneet kansallisen tuomioistuimen arviointia.

94 Tätä päätelmää ei horjuta se, että kyseinen tuomioistuin on antanut tuomion, joka on tullut lainvoimaiseksi. On nimittäin korostettava, että komission yksinomaista toimivaltaa koskevaa sääntöä on sovellettava kansallisessa oikeusjärjestyksessä unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen vuoksi (ks. vastaavasti tuomio 18.7.2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, 62 kohta).

95 Kuten unionin yleinen tuomioistuin perustellusti totesi valituksenalaisen tuomion 188 kohdassa komission yksinomaiseen toimivaltaan tukeutuen, unionin oikeus on esteenä sille, että oikeusvoiman periaatteen soveltaminen estäisi unionin oikeuden vastaisesti myönnetyn sellaisen valtiontuen takaisinperinnän, jonka sisämarkkinoille soveltumattomuus on todettu lopulliseksi tulleella komission päätöksellä (ks. vastaavasti tuomio 18.7.2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, 63 kohta).

96 Unionin yleinen tuomioistuin totesi samoin perustellusti valituksenalaisen tuomion 190 kohdassa, ettei oikeusvoiman periaatteen soveltaminen voi estää komissiota toteamasta sääntöjenvastaisen valtiontuen olemassaoloa, vaikka asiaa ylimpänä oikeusasteena käsitellyt kansallinen tuomioistuin olisi aikaisemmin hylännyt tällaisen luokittelun.

97 Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan valituksenalaisen tuomion 190 kohdassa, että komissiolla oli toimivalta tutkia kyseessä oleva toimenpide SEUT 108 artiklan nojalla, koska se oli – kuten kyseisen tuomion 189 kohdasta ilmenee – sääntöjenvastainen tuki, vaikka kyseisestä toimenpiteestä oli annettu Consiglio di Staton tuomio.

98 Tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa valittajan väitteellä, joka koskee luottamuksensuojan periaatteen väitettyä loukkaamista.

99 On nimittäin muistutettava, että oikeus vedota tähän periaatteeseen on jokaisella oikeussubjektilla, jolle unionin toimielin on antamalla sille täsmällisiä vakuutteluita synnyttänyt perusteltuja odotuksia (tuomio 16.12.2010, Kahla Thüringen Porzellan v. komissio, C-537/08 P, EU:C:2010:769, 63 kohta ja tuomio 13.6.2013, HGA ym. v. komissio, C-630/11 P–C-633/11 P, EU:C:2013:387, 132 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

100 Kun otetaan huomioon tämä oikeuskäytäntö, johon perustuu oikeuskäytäntö, johon unionin yleinen tuomioistuin tukeutui valituksenalaisen tuomion 192 kohdassa, valittaja ei voi väittää, että Consiglio di Staton tuomion vuoksi sille olisi syntynyt perusteltuja odotuksia, joiden perusteella se voisi vastustaa sitä, että komissio käyttää yksinomaista toimivaltaansa, sellaisena kuin se on tunnustettu tämän tuomion 90 kohdassa mainitussa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

101 Lopuksi on todettava, että valittajan väite, joka koskee riidanalaisen päätöksen laillisuuteen vaikuttavaa ”menettelyn epätavallisuutta”, on jätettävä tutkimatta, koska valittaja ei ole yksilöinyt mitään valituksenalaisen tuomion perustelua, jota se aikoisi erityisesti arvostella.

102 Näin ollen neljäs valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Viides valitusperuste

Asianosaisten lausumat

103 Viidennessä valitusperusteessaan valittaja väittää, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se katsoi, että asetus N:o 1370/2007 oli ajallisesti ja aineellisesti sovellettavissa arvioitaessa kyseessä olevan toimenpiteen soveltuvuutta sisämarkkinoille. Kyseisen asetuksen ajallisesta soveltamisesta unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 216 kohdassa valittajan mukaan virheellisesti, että merkityksellinen arviointiperuste on päivä, jona toimenpide pantiin täytäntöön tai tuki maksettiin, mikä käsiteltävässä asiassa on kyseisen asetuksen voimaantulon jälkeinen päivämäärä. Valituksenalaisen tuomion 220 kohdan perustelut ovat valittajan mukaan puutteelliset siltä osin kuin on kyse saman asetuksen aineellisesta soveltamisesta käsiteltävässä asiassa.

104 Valittajan mukaan ei ole epäilystäkään siitä, ettei asetusta N:o 1370/2007 voida soveltaa esillä olevassa asiassa, koska tässä asetuksessa viitataan yksinomaan ”julkisia palveluhankintoja koskeviin sopimuksiin”, jotka on kyseisen asetuksen 5 artiklan 1 ja 3 kohdan mukaan tehtävä tarjouskilpailumenettelyn perusteella. Kyseessä olevista sopimuksista ei ole kuitenkaan järjestetty tarjouskilpailua eivätkä ne kuulu minkään samassa asetuksessa asetettua kilpailuttamissääntöä koskevan poikkeuksen piiriin.

105 Komissio katsoo, että tämä valitusperuste on hylättävä selvästi perusteettomana.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

106 Viidennessä valitusperusteessaan valittaja katsoo, että unionin yleinen tuomioistuin teki useita oikeudellisia virheitä hylätessään valittajan kolmannen kumoamisperusteen, jolla valittaja riitautti komission riidanalaisen päätöksen 92 perustelukappaleessa tekemän valinnan tutkia kyseessä olevan toimenpiteen yhteensoveltuvuus asetuksen N:o 1370/2007 kanssa, joka tuli voimaan 3.12.2009 ja jolla kumottiin asetus N:o 1191/69.

107 Siltä osin kuin valittaja väitti unionin yleisessä tuomioistuimessa, että komission olisi pitänyt ottaa kyseessä olevan toimenpiteen täytäntöönpanopäivänä huomioon 27.7.2009 annetun tuomion päivämäärä eikä 7.11.2012 annetun tuomion päivämäärää, unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 216 kohdassa, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tuen soveltuvuutta arvioitaessa huomioon otettava peruste on se päivä, jona kyseinen toimenpide on pantu täytäntöön tai maksettu, eli tässä tapauksessa 21.12.2012.

108 Vaikka valittaja katsoo viidennessä valitusperusteessaan, että kyseisessä 216 kohdassa on oikeudellinen virhe, se ei kuitenkaan ilmoita, mistä tämä virhe muodostuu, joten sen väite on jätettävä tutkimatta.

109 Seuraavaksi on todettava, että valittajan väite, jonka mukaan valituksenalaisen tuomion perustelut ovat puutteelliset asetuksen N:o 1370/2007 aineellisen soveltamisen osalta, perustuu valituksenalaisen tuomion virheelliseen tulkintaan.

110 Valituksenalaisen tuomion 208 ja 209 kohdasta nimittäin ilmenee, että unionin yleinen tuomioistuin vastasi valittajan väitteeseen, jonka mukaan asetusta N:o 1370/2007 ei voitu soveltaa kyseessä olevan toimenpiteen soveltuvuutta sisämarkkinoille tutkittaessa, koska kyseinen asetus perustui julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen käsitteeseen ja koska käsiteltävässä asiassa alue ei ollut tehnyt mitään sopimusta. Unionin yleinen tuomioistuin totesi tältä osin, että unionin tuomioistuin oli jo tutkinut tätä kysymystä 6.10.2015 antamassaan tuomiossa komissio v. Andersen (C-303/13 P, EU:C:2015:647) ja että asianosaisilla oli ollut tilaisuus lausua kyseisestä tuomiosta tehtävistä päätelmistä vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen sekä istunnossa, mitä valittaja ei kiistä valituksessaan.

111 Lisäksi unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisen tuomion 220 kohdassa valittajan väitteet, jotka koskivat ”asetuksen N:o 1370/2007 epäloogista ja epärationaalista soveltamista” tilanteessa, jossa julkisia palveluhankintoja koskevaa sopimusta ei ollut tehty mutta jossa julkisen palvelun velvoitteet perustuivat konsessiojärjestelmään, ja viittasi kyseisen tuomion edeltäviin kohtiin, joissa unionin yleinen tuomioistuin totesi, että komissio oli aivan oikein soveltanut tässä asetuksessa määriteltyjä sääntöjä.

112 Edellä esitetystä seuraa, että valituksenalaisen tuomion 220 kohdan, luettuna erityisesti sen 208 ja 209 kohdan valossa, avulla valittaja saa tietoonsa syyt, joiden vuoksi unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi sen väitteet, ja unionin tuomioistuimen saa tietoonsa riittävät seikat tuomioistuinvalvontansa harjoittamiseksi valituksen yhteydessä, joten kyseinen kohta on unionin tuomioistuimen asiaa koskevan vakiintuneen oikeuskäytännön vaatimusten mukainen (ks. vastaavasti tuomio 24.10.2013, Land Burgenland ym. v. komissio, C-214/12 P, C-215/12 P ja C-223/12 P, EU:C:2013:682, 81 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

113 Näin ollen valittajan väite, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä, on hylättävä perusteettomana.

114 Lopuksi on hylättävä myös valittajan väite, jonka mukaan asetusta N:o 1370/2007 ei voida soveltaa aineellisesti nyt käsiteltävässä asiassa. On nimittäin niin, että koska valittaja ei ole ilmoittanut sitä valituksenalaisen tuomion kohtaa, jonka se aikoo riitauttaa, eikä yksilöinyt minkäänlaista oikeudellista virhettä, jonka unionin yleinen tuomioistuin olisi tehnyt tältä osin, tämä väite on jätettävä tutkimatta.

115 Näin ollen viides valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

116 Koska yhtäkään valittajan valituksensa tueksi esittämistä valitusperusteista ei ole hyväksytty, valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

117 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdan nojalla on niin, että jos valitus on perusteeton, unionin tuomioistuin tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista. Saman työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan, jota sovelletaan valituksen käsittelyyn työjärjestyksen 184 artiklan 1 kohdan nojalla, mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut, että valittaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja koska tämä on hävinnyt asian, valittaja on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut tässä oikeusasteessa.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitus hylätään.

2) CSTP Azienda della Mobilità SpA velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset